

Om översättningar

Jag självklart glad över att en del mina texter översätts och publiceras på andra språk. Under de senaste tio åren har jag skrivit mina böcker på svenska. Följaktligen har översättningarna då skett till andra språk, huvudsakligen till finska. Därtill skriver jag efter bästa förmåga smärre artiklar och recensioner på finska och engelska, som sedan ibland översätts till svenska eller andra språk.

Tro inte att finslipningen av dessa översättningar är en enkel sak för författaren. En översättning från ett språk till ett annat är alltid en tolkning. Varje språk har sin egen logik, sin egen rytm och sina egna underfundigheter, som måste respekteras för att översättningen inte skall bli en halvmesyr, en lingvistisk Frankenstein. Eller för att citera en av mina duktiga translatörer, som för några veckor sedan vasst betecknade mina korrigeringar som ”översättniska”.

Ju närmare språket är en själv, desto svårare är det också att granska översättningar till det utan att man går in och gör omfattande ändringar. I mitt fall är det självklart svårast att granska översättningar från andra språk till svenska. Pinsamt men sant, vanligtvis skriver jag största delen av texten på nytt och lovar regelbundet mig själv att härnäst alltid göra dessa översättningar helt själv.

Tillsvidare har jag dock vanligen brutit detta löfte. Det är aldrig lätt att skriva något vägande och vettigt. Och när jag har översatt egna skrifter har jag nästan alltid noterat diverse svagheter och inkonsekvenser i den ursprungliga texten, vilket tär storligen på den professionella självkänslan. Därför brottas jag hellre med en färdigt översatt text än leker översättare.

Dessutom är en historisk undersökning redan i sig själv en översättning. Det gäller att tolka det historiska källmaterialet så autentiskt och rättvist som möjligt. Samtidigt bör man formulera sig på en begriplig nutidsprosa och utnyttja bakgrundsinformation, som de samtida aktörerna inte kände till. Är målsättningen vetenskaplig är det därtill nödvändigt att drar sina slutsatser i dialog med tidigare tolkningar kring samma tematik.

Denna balansgång är inte möjligt utan att man använder uttryck och begrepp som inte utnyttjades eller kanske hade en helt annan betydelse i det förflutna. Det är t.ex. nästan omöjligt att i dag analysera uppförandet av Sveaborg under andra hälften av 1700-talet utan att använda begrepp som säkerhetspolitik, elitkultur och innovationsspridning. En samtida fortifikationsofficer på fästningen skulle ha skakat oförstående på huvudet och arresterat oss som ryska spioner.

Historikern måste därför ständigt beakta dessa förskjutningar i språkbruket och tålmodigt försöka tolka och kulturellt översätta vad människorna i det förflutna i verkligheten tänkte och gjorde. Vilket är lättare sagt än gjort. Men absolut värt besväret!

Henrik Meinander, HUB 3/2009 (University of Helsinki)